

# Ўзбекистонда sog'liqni saqlash Здравоохранение Узбекистана



Газета 1995 йил октябрь ойидан чиқа бошлаган • www.uzssgt.uz, info@uzssgt.uz • 2015 йил 20 февраль • № 7 (1028)

## Ўзбекистон Республикаси Президентининг ҚАРОРИ

# «КЕКСАЛАРНИ ЭЪЗОЗЛАШ ЙИЛИ» ДАВЛАТ ДАСТУРИ ТЎҒРИСИДА

Кексаларнинг ҳаёт даражаси ва сифатини янада яхшилаш, уларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлаш кўламини кенгайтириш, ёши улуг инсонлар, айниқса, 1941-1945 йиллардаги уруш ва меҳнат fronti фахрийларига ижтимоий, пенсия таъминоти ва тиббий хизмат кўрсатишни такомиллаштириш, оила ва жамиятда, ёшларни ўзбек халқининг кўп асрлик қадрият ва анъаналари руҳида тарбиялашда кексаларнинг ўрнини мустаҳкамлаш мақсадида, шунингдек, 2015 йилнинг «Кексаларни эъзозлаш йили» деб эълон қилиниши муносабати билан:

1. «Кексаларни эъзозлаш йили» Давлат дастурини амалга оширишнинг ус-тувор вазифа ва йўналишлари этиб куйидагилар белгилансин:

кексаларга ғамхўрлик кўрсатиш ва эътиборни кучайтириш, уларнинг ҳаёт даражаси ва сифатини ошириш учун қўлай ташкилий-ҳуқуқий шарт-шароитлар яратишга қаратилган қонунчилик ва меъёрий-ҳуқуқий базани янада такомиллаштириш, пенсия таъминоти ва ижтимоий қўллаб-қувватлаш тизимини такомиллаштириш, ёши улуг инсонларга давлат хизматлари, шу жумладан, турли маълумотнома ва тасдиқловчи ҳужжатларни олиш хизматлари кўрсатишнинг энг қўлай тизимини шакллантириш;

кексалар, авваламбор, фашизм устидан қозонилган ғалаба ва Ватанимизни қайта тиклашга муносиб ҳисса қўшган 1941-1945 йиллардаги уруш ва меҳнат fronti фахрийларини манзилли ижтимоий ҳимоя қилиш ва қўллаб-қувватлаш кучайтириш, ёши улуг инсонлар, биринчи навбатда, ёлғиз қариялар ва ногиронларга кўрсатиладиган ижтимоий ва маиший хизматлар рўйхатини кенгайтириш, уларни фаровон ва муносиб турмуш шароитлари билан таъминлаш учун маҳаллалар, «Нуроний» жамғармаси, бошқа нодавлат ташкилотлари ва ижтимоий тузилмалар томонидан моддий ва маънавий қўллаб-қувватлаш миқёсини ошириш;

фахрийлар ва ёши улуг инсонларга тиббий ва ижтимоий хизмат кўрсатиш даражаси ва сифатини ошириш, уларни тизимли асосда соғломлаштиришни таш-

кил этиш, профилактика тадбирларини кўпайтириш, кўриш ва эшитиш органлари, таянч-ҳаракат тизими ва юрак-қон томир касалликларини даволашнинг замонавий усуллари билан қамраб олиш ва улардан фойдаланишни кенгайтириш, кексалар ва ногиронларни ёрдамчи ҳамда техник реабилитация воситалари билан, жумладан, имтиёзли асосда таъминлаш, кексаларга хизмат кўрсатишга ихтисослаштирилган санаторий-соғломлаштириш ва ижтимоий хизмат кўрсатиш муассасаларининг моддий-техник базасини янада мустаҳкамлаш;

мамлакатимизнинг мудофаа қобиляти, иқтисодий, маданий ва интеллектуал салоҳиятини ошириш, жамиятимизда тинчлик, тотувлик ва барқарорлик муҳитини мустаҳкамлашга бебаҳо ҳисса қўшган, соғлом ва баркамол униб ўсаятган авлодни тарбиялашда фаол иштирок этаётган кекса авлод вакилларига муносиб эътибор қаратиш ва уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш бўйича кенг кўламли чора-тадбирларни тизимли асосда амалга ошириш, оила ва жамиятда ёши улуг инсонларнинг ўрни ва обрўсини ошириш, болалар ва ёшларни ота-оналарни, ҳар бир нуронийни чуқур ҳурмат қилиш, эъзозлаш ва уларга ғамхўрлик кўрсатиш туйғуси руҳида тарбиялаш бўйича аниқ тадбирларни амалга ошириш;

ҳар бир кексага ҳар томонлама эътибор қаратиш бўйича амалга оширилаётган ишлар самарадорлигини кучайтириш ва ошириш, кексаларнинг ҳаёт фаолияти ва дам олишини ташкил этиш тизимини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш, бунда улар учун туман ва маҳаллаларда мулоқот марказлари, қизиқиши бўйича клублар ташкил этишга алоҳида эътибор қаратиш, жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланишлари учун шароит яратиш, телевидение, оммавий ахборот воситалари, кинотеатрлар, театр ва бошқа маданий-маърифий муассасаларда ёши улуг инсонларнинг қизиқишларига мос мавзуда янги махсус кўрсатувлар, спектакль ва фильмлар яратиш ва эфирга узатиш ҳажмини кўпайтириш;

маҳаллалар ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ташкилий тузилмасида кексалар ва ногиронларга

доимий эътибор қаратадиган секторни мустаҳкамлаш, бунда уларга хизмат кўрсатадиган идора ва хизматлар, биринчи навбатда, пенсия, ижтимоий ва тиббий таъминот хизматлари фаолиятини мувофиқлаштириш ва назорат қилишни назарда тутиш.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2014 йил 12 декабрдаги 4393-фармойишига мувофиқ тузилган Республика комиссияси томонидан манфаатдор вазирлик ва идоралар, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари, жамоат ва нодавлат ташкилотлари ҳамда фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари билан ҳамкорликда ишлаб чиқилган «Кексаларни эъзозлаш йили» Давлат дастури иловага мувофиқ тасдиқлансин.

3. Республика комиссиясига (Ш. Мирзиёев) «Кексаларни эъзозлаш йили» Давлат дастурига киритилган тадбирларнинг тўлиқ, ўз вақтида ва сифатли бажарилишини ташкил этиш ва назорат қилиш юклансин.

Республика комиссияси: бир ҳафта муддатда Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри, туман ва шаҳарларда Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси ва тегишли ҳудудлар ҳокимлари бошчилигида Давлат дастурини амалга ошириш бўйича тегишли комиссиялар ташкил этилишини таъминласин ва уларнинг зиммасига Давлат дастурида белгиланган вазифаларни сўзсиз, тўлиқ ва ўз вақтида бажарилиши учун шахсий жавобгарлик юклансин;

икки ҳафта муддатда вазирликлар, идоралар, компаниялар, уюшмалар ва бошқа ҳўжалик бирлашмалари, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари томонидан ҳар бир вазирлик ва идора, ҳудуд, шаҳар, туман ва аҳоли пунктларининг «Кексаларни эъзозлаш йили»

бўйича ҳудудий ва тармоқ дастурлари ишлаб чиқилиши ҳамда қабул қилинишини таъминласин;

республика давлат ва ҳўжалик бошқаруви органлари, шунингдек, жойлардаги давлат ҳокимияти органлари даражасида тасдиқланган Давлат дастурига киритилган тадбирларни ўз вақтида ва сифатли бажариш бўйича ишларни мувофиқлаштирсин ва ушбу тадбирлар амалга оширилиши устидан тизимли назорат ўрнатсин;

ҳар чорак якунлари бўйича «Кексаларни эъзозлаш йили» Давлат дастурида белгиланган тадбирлар бажарилиши тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Президенти девонига ахборот бериб борсин.

4. Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги, Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси, Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги:

босма ва электрон оммавий ахборот воситалари, шу жумладан, интернет-ресурсларни жалб этган ҳолда, аҳоли ўртасида «Кексаларни эъзозлаш йили» Давлат дастурининг мақсад ва вазифалари, уни амалга ошириш бўйича асосий йўналишлар ва чора-тадбирлар мунтазам ва кенг кўламли ёритилишини;

давлат ва ҳўжалик бошқаруви органлари, жойлардаги давлат ҳокимияти органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва нодавлат но-тижорат ташкилотларининг Давлат дастурида назарда тутилган тадбирларни амалга оширишдаги иштироки ва қўшган аниқ ҳиссасини акс эттирган ҳолда, Давлат дастурининг бажарилиши ҳақида кенг жамоатчиликни мунтазам хабардор қилиб боришни таъминласин.

5. Мазкур қарорнинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири Ш. Мирзиёев зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси  
Президенти

Тошкент шаҳри,  
2015 йил 18 февраль.

И. КАРИМОВ.

## Ҳеч ким меҳр ва эътибордан четда қолмасин!

# ҒАМХЎРЛИК ВА КЕНГ ИМКОНИЯТЛАР инсонлар саломатлигига қаратилганлиги билан аҳамиятлидир

Мамлакатимизда йилдан-йилга ўз нуфузи ва аҳамиятига эга бўлиб келаётган «Ҳеч ким меҳр ва эътибордан четда қолмасин!» шиори остидаги ижтимоий акциянинг Кексаларни эъзозлаш йили муносабати билан ўтказилаётганлиги ҳам барча нуроний отахону онахонларни, шунингдек, оналар ва болаларни бирдек манзур этмоқда.

Дарҳақиқат, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги ташаббуси билан ташкил этилган 2015 йилнинг 16-21 февраль кунлари бўлиб ўтадиган саломатлик ҳафталигида мамлакатимизнинг барча ҳудудларида ихтисослаштирилган тиббиёт марказлари, илмий-текшириш институтлари ва тиббиёт олий таълим муассасаларининг 300 нафардан ортқ етакчи олим ва юқори малакали шифокорлари ҳамда маҳаллий мутахассислари аҳолини чуқурлаштирилган тиббий кўриқдан ўтказишади.



Фаргона вилоятида «Ҳеч ким меҳр ва эътибордан четда қолмасин!» шиори остида ўтказилаётган чуқурлаштирилган тиббий кўриқларда аҳоли, айниқса, Иккинчи жаҳон уруши қатнашчилари, меҳнат fronti фахрийлари, ёлғиз кексалар, пенсионер ва ногиронларни чуқурлаштирилган тиббий кўриқдан ўтказиш ва касаллик аниқланган шахсларни соғломлаштиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Президентимиз раҳнамолигида соғлиқни сақлаш тизимида амалга оширилаётган кенг кўламли ислохотлар

(Давоми 2-бетда).

Хеч ким меҳр ва эътибордан четда қолмасин!

# ҒАМХЎРЛИК ВА КЕНГ ИМКОНИЯТЛАР инсонлар саломатлигига қаратилганлиги билан аҳамиятлидир

Ўзининг юксак самараларини бермоқда. Кексаларни эъзозлаш йили муносабати билан ташкил этилган навбатдаги саломатлик ҳафталигига пойтахтдан келган ихтисослаштирилган тиббиёт муассасалари ва илмий-текшириш марказларининг малакали мутахассислари жалб этилди.

Тиббий кўрикларни юқори савияда ташкил этиш учун барча шароитлар яратилган. Замонавий УТД, рентген, флюорография, кольпоскоп, ЭКГ, бош мия фаолиятидаги ўзгаришларни аниқлайдиган диагностика воситалари, клиник-биокимёвий, бактериологик лабораториялар касалликка аниқ ташхис қўйиш, хасталикни эрта босқичда аниқлаш ва соғломлаштириш имконини беради.

– **Ўзбекистон тиббиётида эришилаётган ютуқлар бугун халқаро миқёсда кенг эътироф этилмоқда, – дейди Республика ихтисослаштирилган кўз микрохирургия маркази директори, тиббиёт фанлари номзоди, гуруҳ раҳбари Зафар Сиддиқов.** – Бу бежиз эмас. Чунки ўтган йиллар давомида соҳада илгор тажрибалар амалиётга жорий этилди.

Жойларда бирламчи бўғиннинг янги, ихчам ва замонавий тизими – қишлоқ врачлик пунктлари, шунингдек, туман тиббиёт бирлашмалари фаолияти йўлга қўйилди. Ихтисослаштирилган тиббиёт марказларининг ташкил этилгани эса тизимга замонавий технологияларни татбиқ қилиш, тиббий хизмат кўламини янада кенгайтириш, кадрлар салоҳиятини ошириш имконини бермоқда.

– **Ёшим 85 да, оилавий поликлиникамиз шифокорлари доим ҳолимдан хабар олиб туради, – дейди Фаргона шахридан Ҳабиба Мамажонова.** – Шифокорлар маслаҳатини олиб тураман. Мана, бугун пойтахтдан келган му-

**лояти аҳолисини чуқурлаштирилган тиббий кўриқдан ўтказиб келмоқдамиз. Кувонарлиси, аҳолининг мазкур тadbирдаги фаоллиги, айниқса, саломатлигига бўлган эътиборининг ошганлиги диққатга моликдир. Бундан ташқари, халқимизнинг биз шифокорларга бўлган ишончи юқори эканлиги кўриниб турибди. Эзгуликка бағишланган бундай ижтимоий акциянинг инсон саломатлигига қаратилганлиги, жамиятимиз равақи йўлида амалга оширилаётган хайрли ишлардан бири эканлиги фикримизнинг ёрқин далилидир, – дейди Республика ихтисослаштирилган хирургия маркази директори Феруз Назиров.**

Тadbирда аҳоли, айниқса, уруш ва меҳнат fronti фахрийлари ҳамда кексаларни тўлиқ, чуқурлаштирилган тиббий кўриқдан ўтказишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

– **Мени асаб билан боғлиқ касаллик безовта қилиб келади, – дейди Қибрай тумани Байтўғрон қишлоғида яшовчи Анвар Рустамов.** – Тумандаги кўп тармоқли поликлиникада бўлиб ўтган тиббий кўриқда тажрибали шифокорлардан қимматли маслаҳатлар олдим. Бундай эзгу ишларга бош-қош бўлаётган Президентимиздан миннатдор-

да ташкил этилган тadbирда тўрт юз нафарга яқин фахрийлар чуқурлаштирилган тиббий кўриқдан ўтказилди. Шифокор мутахассислар уларнинг ҳар бири билан суҳбатлашиб, ўз тавсияларини берди. Касаллик аниқланган беморлар даволаниш учун тиббий муассасаларга йўлланмалар олди. “Соғлом авлод учун” халқаро хайрия фонди вилоят бўлими томонидан дори-дармон ва тиббий воситалар тарқатилди.

– **Бугунги тинч-осуда, фаровон кунларнинг қадр-қиммати жуда юқори, – дейди Фурқат номли маҳаллада яшовчи Зилола ая Холиқова.** – Яратганга шукр, давлатимизнинг ғамхўрли-



дониға бориб кўриқдан ўтказмоқдамиз.

– **Президентимиздан жуда миннатдоримиз, – дейди Амурдарё тумани «Бўстон» маҳалласида яшовчи меҳнат фахрийси Йўлдош Файзуллаев.** – Биз, кексалар давлатимизнинг доимий диққат-эътиборида, эъзозидан эканимизни ҳамisha ҳис қилиб тураемиз. Шифокорларнинг малакали хизмати ва ширин сўзидан тетиклашиб қолдик, бундай эътибор ва эҳтиромдан бошимиз кўкка етди.

Мазкур ижтимоий акция **Наманган вилоятида** ҳам изчиллик билан бошлаб юборилди.

– **Муҳтарам Президентимиз томонидан жорий йилга “Кексаларни эъзозлаш йили” деб ном берилганидан гоят мамнун бўлгандик. Бугун туманимизга пойтахтимиз ва вилоятимиз марказидан малакали шифокорлар келишиб, саломатлигимизни текширишаётганидан бошимиз осмонга етди. Бунинг учун давлатимиз раҳбарига ўз мамнунлигимизни билдирамиз, – дейди полик 91 ёшли Раимбой ота Эшматов.**

– **Ҳозиргина кардиолог хузуридан чиқдим. Саломатлигим жойида экан. Биз қарияларни қадрлаш мақсадида уюштирилган тиббий кўрик ташкилотчиларига раҳмат. Кам бўлишмасин, – дейди Чиганок қишлоғидан келган меҳнат fronti фахрийси Юнусали ота Хўжамуродов.**

Баъзи фахрийлар этиб қолганликлари учун поликлиникага кела олишмади. Шифокорлар уларнинг уйларида боришди. Жумладан, бир гуруҳ мутахассислар Поп шахрида истиқомат қилувчи 94 ёшли Абдумалик ота Эргашев билан Маҳбуба ая Ботиров билан яшайдиган хонадонда бўлишди. Қарияларнинг қон босимлари ўлчанди ва бошқа тиббий текширувлар амалга оширилди. Уларга тегишли тавсиялар берилди.

– **Турмуш ўртоғим билан оила курганимизга 70 йил бўлди. Бизнинг соғлигимиз ҳақида ғамхўрлик қилаётган Юртбошимиздан гоят миннатдоримиз. Доимо юртимиз тинч, осмонимиз мусаффо бўлсин, – дейди Маҳбуба ая.**

Тиббий кўрик давомида аниқланган касалликлар бўйича фуқароларга даволаниш учун йўлланмалар, соғлом турмуш тарзига риоя қилиш бўйича тегишли тавсиялар берилмоқда.

Бундай дил изҳорларини кўплаб меҳнат фахрийлари, қолаверса, табаррук инсонлардан ҳам эшитдик. Эл соғлигини мустаҳкамлаш, айниқса, ёши улугларимизнинг умрини янада узайтириш борасидаги саъй-ҳаракатлар, савобли ишлар юртдошларимизни беҳад қувонтирмоқда.

Ўза материаллари ва суратлари асосида тайёрланди.



тахассислар қабулида бўлдим. Кардиолог, невропатолог, офтальмолог, ортопед каби мутахассислар энг замонавий технологиялар ёрдамида тиббий кўриқдан ўтказди. Жиддий касаллигим йўқлигини эшитиб, жуда хурсанд бўлдим. Шифокорлар саломатлигимни асраш учун нималарга эътибор қаратишим кераклиги хусусида тавсиялар берди. Уларга қатъий амал қиламан. Биз, нурунийларга кўрсатилаётган бундай юксак эътибор ва ғамхўрлик учун Юртбошимиздан миннатдоримиз.

– **Алоҳида таъкидлаш муҳими, ҳар йили ўтказиб келинаётган ушбу тadbирда гуруҳимиз билан Тошкент ви-**

лоятнинг Сарийосиё ва Узун туманларидан бошланган ҳафтalik доирасида Тошкент шахридан келган малакали мутахассислар маҳаллий шифокорлар ҳамкорлигида тиббий муолажага эҳтиёжманд аҳоли, айниқса, ёши улуг инсонлар, уруш ва меҳнат fronti фахрийларини чуқурлаштирилган тиббий кўриқдан ўтказиб, уларнинг саломатлигини тиклаши учун амалий ёрдам кўрсатмоқда.

– **Ушбу тadbир жойларда аҳолининг тиббий маданиятини юксалтириш, саломатлигини мустаҳкамлашда муҳим аҳамият касб этмоқда, – дейди Узун тумани тиббиёт бирлашмаси бош шифокори ўринбосари Фахриддин Нормуродов.** – Пойтахтдан келган жарроҳ, офтальмолог, кардиолог, невропатолог ва бошқа малакали шифокорлар биринчи гада кекса авлод вакиллари тиббий кўриқдан ўтказмоқда. Касаллиги аниқланган фуқароларга керакли тавсиялар берилиб, даволаш чоралари кўриляпти.

Сарийосиё тумани кўп тармоқ-

ли маҳаллий шифокорлар ҳолимдан тез-тез хабар олиб, зарур муолажаларни шу ернинг ўзида ўтказмоқда. Бетоблигимни эшитган бир гуруҳ пойтахтлик тажрибали мутахассислар уйимизга келиб, кўриқдан ўтказди. Фойдали маслаҳатлар берди. Бу ғамхўрликдан беихтиёр ўзимни бардам сеза бошладим. Илоҳим, барчага бирдек меҳр ва эътибор кўрсатилаётган Ўзбекистонимизга кўз тегмасин!

Кексаларни эъзозлаш йили муносабати билан ўтказилаётган саломатлик ҳафталиги **Қорақалпоғистон Республикасида ҳам фаоллик билан олиб борилмоқда.**

– **Пойтахтдан келган шифокорлар билан бир қаторда Қорақалпоғистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги малакали мутахассислари, Тошкент педиатрия тиббиёт институти Нукус филиали профессор-ўқитувчилари ҳам ҳафталикда фаол иштирок этмоқда, – дейди Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги Республика саломатлик ва тиббий статистика институти Қорақалпоғистон филиали директори Табассум Рўзметова.** – Тиббиёт муассасасига келолмайдиган фахрийларнинг хона-

миз. **Шунингдек,** Кексаларни эъзозлаш йили муносабати билан ташкил этилган “Хеч ким меҳр ва эътибордан четда қолмасин!” шиори остидаги чуқурлаштирилган тиббий кўриклар **Самарқанд вилоятида** ҳам юқори савияда ўтказилмоқда. – **Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги ташаббуси билан ўтказилаётган саломатлик ҳафталиги давомида вилоятимиздаги иккинчи жаҳон уруши ва меҳнат fronti фахрийлари ҳамда аҳолини тўлиқ тиббий кўриқдан ўтказиш кўзда тутилган, – дейди вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлигининг ўринбосари Азиз Жўраев.**

Пастдарғом тумани кўп тармоқли маҳаллий поликлиникаси-

## Болалар спорти

# БАРКАМОЛ АВЛОД САЛОМАТЛИГИ – МИЛЛАТИМИЗ БОЙЛИГИ

**Юртимизда фарзандларимиз соғлом ва баркамол вояга етишлари учун Президентимиз бошчилигида болалар спортга бўлган эътибор ота-оналар қалбини қувончга тўлдирганлиги бежиз эмас. Ҳатто, мактаб ёшига етмаган болажонларимизнинг спорт соҳасида эришаётган ютуқлари, жаҳон ареналарида туриб юртимиз шарафини ҳимоя қилаётганликлари эътирофга лойиқдир.**

Шундай экан, ўсиб келаётган ёш авлодни спортга оммавий жалб қилиш бўйича уч поғонали тизим яратилганлиги ҳам бунинг яққол ифодасидир. Нафақат пойтахтимиз, балки чекка туманларда ҳам энг замонавий спорт мажмуалари барпо этилиб, уларда болаларнинг спорт билан шуғулланаётганликлари аниқ ҳақиқатдир. Жумладан, барча ўқув юртлари замонавий спорт заллари ва иншоотларига эга.

Сўнгги йилларда Республика Хотин-қизлар кўмитаси Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси билан ҳамкорликда хотин-қизларни спортга янада кенгроқ жалб қилиш муаммоларига бағишланган кўплаб халқаро семинарлар ўтказмоқда. Бундан ташқари, ўтган йили мактаб, коллеж ва лицей ўқувчиларининг “Отам, онам ва мен – спортчилар оиласи” деб номланган уч босқичли спартакиадаси, турли ташкилотларда “Спорт – саломатлик гарови”, олий ўқув юртлари талабалари ўртасида “Спорт – соғлом турмуш тарзи” мусобақалари уюштирилиб, мунтазам тарзда олиб борилди. Қишлоқларда бадий ва спорт гимнастикаси каби турлар янада ривожланаёпти. Дарҳақиқат, мустақиллигимизнинг дастлабки йилларида Президентимизнинг: “Соғлом авлодни тарбиялаш – буюк давлат пойдеворини, фаровон ҳаёт асосини куриш деганидир”, дея таъкидлагани мамлакатимизнинг истиқболдаги бош мақсадини,

давлатимиз сиёсатининг устувор йўналишини белгилаб берган. Истиқлол йилларида бу олижаноб мақсад йўлида миқёси ва аҳамияти жиҳатидан улкан ишлар амалга оширилди. Мамлакатимизда болаларнинг соғлом улғайиши учун барча зарур шароитлар яратилди.

Давлатимиз раҳбарининг та-

иб бормоқда. Айниқса, республикамизда қизларни спортга жалб этиш масаласига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Улар учун миллий менталитетимизга хос кийимлар ишлаб чиқарилмоқда, аёл мурабий ва ўқитувчиларни тайёрлашга кенг ўрин берилмоқда. Шу ўринда айтиш лозимки, қизларни жисмоний тарбия ва спортга янада кенгроқ жалб қилиш зарурлигини, бунинг учун маҳалла ва хотин-қизлар кўмиталарининг фаоллигини ошириш, оилалар билан доимий ишлашни янада кучайтириш муҳимлигини Президентимиз алоҳида таъкидлайди.

Ўсиб келаётган ёш авлодни



шаббуси билан Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси ташкил этилиб, болалар ва ўсмирлар ўртасида спортни оммалаштириш, соғлом ҳаёт тарзини кенг қарор топтириш, баркамол авлодни шакллантиришнинг ноёб тизими йўлга қўйилди. Болалар спорти таълим-тарбия соҳасининг узвий қисмига айланди. Барча спорт мажмуалари замонавий спорт инвентарлари ва малакали мурабийлар билан таъминланаётгани туфайли уларнинг қамрови тобора кенгай-

хар томонлама соғлом ва баркамол қилиб тарбиялашнинг муҳим воситаларидан бири сифатида спортни ривожлантириш давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айланди. Таълим тизимини тубдан ислоҳ қилиш борасида амалга оширилаётган кенг кўламли ислохотлар жараёнида ёшлар ўртасида жисмоний тарбия ва спортни оммалаштириш, уларни ўзи қизиққан спорт турларига кенг жалб этиш, спорт мажмуаларида барча зарурий



шароитларни яратишга қаратилаётган юксак эътибор ва ғамхўрлик ўз самарасини бермоқда. 2014 йилда Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси маблағлари ҳисобидан 18 та намунавий спорт объекти ва 73 та мактаб спорт зали барпо этилди, 24 та объектда қарийб 100 миллиард сўмлик реконструкция ва капитал таъмирлаш ишлари амалга оширилди. Ўтган йили Тошкентда спорт гимнастикаси бўйича ўсмирлар ва қизлар ўртасида ўтказилган Осиё чемпионати давомида Хитой терма жамоаси менежери Ксиао Лонг Чен мазкур мусобақа ҳақида куйидаги фикрларни билдирган эди:

– Ўзбекистонда спортчилар учун барча шароитлар яратилгани таҳсинга лойиқ. Мусобақалар бўлиб ўтган спорт мактаби мисолида ҳам юртингизда гимнастика ривожига нечоғлик юксак эътибор қаратилаётганини кўриш мумкин. Кўплаб чемпионатларда қатнашганмиз, шу боис айта оламанки, Тошкентдаги қитъа чемпионатида мусобақани ташкил этишнинг барча жиҳатларига алоҳида эътибор

билан ёндашилгани яққол намён бўлди.

Дарҳақиқат, мамлакатимиз сўнгги йилларда юксак спорт салоҳиятига эга давлат сифатида бутун дунёга танилмоқда. Халқаро спорт ташкилотлари ҳар қандай нуфузли мусобақа юртимизда юқори савияда ўтказилишига ишонч билдирмоқда. Айни пайтда Ўзбекистонда икки миллионга яқин ўғил-қизлар спортнинг ўттиздан зиёд тури билан мунтазам шуғулланмоқда. Ўқув муассасаларидаги жисмоний тарбия дарслари белги-ланган жадвал ва меъёрлар асосида олиб борилади. Болалар дарсдан ташқари бўш вақтларини асосан, спорт мажмуалари, сув ҳавзалари, гимнастика марказларида ўтказмоқда.

Юқоридаги фикрлардан хулоса қиладиган бўлсак, бу албатта, давлатимиз томонидан азиз фарзандларимиз саломатлиги йўлида қилинаётган эзгу ишларнинг ёрқин ифодасидир.

**Жамшид НАБИЕВ,**  
журналист.

## Қонун тарғиботи

## ИНСОН МАНФААТЛАРИ ВА УНИНГ ҲУҚУҚЛАРИ ҲИМОЯДА

**Маълумки, 2014 йил 3 декабрда Ўзбекистон Республикасининг “Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисида”ги Қонуни қабул қилинди. Ушбу қонуннинг жойлардаги ижросини таъминлаш, унинг мазмун-моҳиятини кенг жамоатчиликка етказиб, чуқур таҳлил қилиш бўйича тарғибот ишлари изчиллик билан олиб борилмоқда.**

Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги тизимида мазкур қонунда кўзда тутилган меъёрларни ҳаётга татбиқ этиш, шу билан бирга, ўзига хос жиҳатлари ҳамда инсон манфаатлари учун хизмат қилиши тўғрисида мамлакатимиз тиббиёт муассасалари ҳамда аҳоли орасида вазирликнинг масъул ходимлари томонидан йиғилишлар ўтказилиб, тушунтириш ишлари олиб борилмоқда. Бу борада вазирлик раҳбариятининг ҳудудларда фуқароларни сайёр қабул қилиш жадвали ишлаб чиқилганлиги ҳам муҳим аҳамият касб этмоқда. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирининг ўринбосари Лазиз Тўйчиев Наманган вилояти Учқўрғон тумани ҳокимлигида фуқароларни қабул қилди. Қабулда бўлган 21 нафар фуқаро юрак туғма нуқсонли, таянч-ҳаракат аъзолари, кўз касалликларини даволашга оид муаммоларни ҳал этиш юзасидан амалий ёрдам кўрсатилиши бўйича мурожаат этди.

– Ўғлим Шодмонбекни туғма юрак хасталиги бевозта қилар эди. Қабул чоғида вилоят кардиология марказида жарроҳлик амалиёти бюджет маблағи ҳисобидан бажарилиши айтилди. Шу қадар ғамхўрликдан бошим осмонга етди, – дейди Янгиер қишлоғида яшовчи Наргиза Абдуллаева.

Қабул жараёнида ҳар бир мурожаат бўйича тегишли кўрсатмалар берилди. Уларни ижро этувчи тиббиёт муассасалари белгиланди. Кам таъминланган фуқароларни қўллаб-қувватлаш чоралари ишлаб чиқилиши назарда тутилди.

– Фарзандим Улуғбекнинг чап кўзи кўрмай қолган эди. Хасталикни чуқур ўрганиш учун пойтахтдан малакали мутахассислар жўнатиладиган бўлди. Чекка ҳудудларда яшовчиларнинг узоғини яқин қилиб, шунчалик шароит яратиб берилаётганидан гоят миннатдорمиз, шунингдек, вазирликнинг масъул ходимлари томонидан Ўзбекистон Республикасининг “Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисида”ги Қонуни тўғрисида берилган тушунчалар инсон саломатлиги ва унинг манфаатларига қаратилганлиги барчамизни мамнун этди, – дейди Зулфия Ўринова.

Бу каби дил сўзларни Наргиза Имомова, Равзахон Азизова ва бир қанча фуқаролар ўз фикрларида эътироф этдилар.

Сайёр қабул кунининг иккинчи ярмида Чуст тумани ҳокимлигида давом эттирилди. Албатта, инсон манфаати ва унинг ҳуқуқларини ҳимоя қила оладиган бундай қонун устуворлиги жамиятимиз тараққиётини белгилаб берувчи энг асосий омиллардан бири ҳисобланади.

**Шундай экан, ҳар биримиз қонун ижроси бўйича масъуликни ҳис этиб, кенг жамоатчилик орасида мазкур қонуннинг мазмун-моҳияти тўғрисида тарғибот ишларини кучайтириб боришимиз зарур.**

**Абдулла ҲОЗИЕВ,**  
Наманган вилояти.

## Касаба уюшма кенгаши фаолияти

### СОҲА МУТАХАССИСЛАРИ МЕҲНАТИНИ Қўллаб-қувватлаш

**Ходимларнинг ижтимоий-иқтисодий ва ҳуқуқий ҳимоясини кучайтириш борасида Марғилон шаҳар тиббиёт бирлашмаси касаба уюшма кўмитаси томонидан муайян ишлар амалга оширилди.**

– Кўмита йиғилишларида, тиббиёт муассасаларида фаолият юритаётган соҳа мутахассислари меҳнатини қўллаб-қувватлаш, ҳуқуқларини ҳимоя қилиш масалаларига катта эътибор қаратилмоқда. Шунингдек, 2014-2016 йилларга мўлжаллаб тузилган жамоа шартномаси бўйича ишлар изчил амалга оширилмоқда, – дейди касаба уюшма кўмитаси раиси Рустамжон Қорабоев. – Жамоа ўртасида тез-тез спорт мусобақалари ўтказилиб, голиблар рағбатлантирилмоқда. Ўтган йили ёзги таътил мавсумида 50 нафар ходим фарзандлари вилоятнинг сўлим гўшаларидаги “Хумо”, “Сотволдиев” оромгоҳларида ҳордиқ чиқарди. 87 нафар ходим “Чимён”, “Косонсой”, “Оқтош”, “Зомин” каби сиҳатгоҳларда саломатликларини тиклаб, даволаниб қайтишди. 342 нафар эҳтиёжманд ходимларга моддий ёрдам кўрсатилиб, 24 нафар меҳнат фахрийсининг ҳолидан хабар олинди.

**Мухаммаджон МАҲМУДОВ,**  
меҳнат фахрийси,  
Марғилон шаҳри.

## Инвестиция дастури амалда

## ЭЗГУЛИККА ҚАРАТИЛГАН ХАЙРЛИ ИШЛАР

Мамлакатимизда барча соҳалар каби тиббиёт тизимига давлатимиз томонидан чуқур эътибор қаратилаётганлиги боис, шифо масканларининг моддий-техник базаси янада мустаҳкамланиб, аҳоли орасида касалликларнинг олдини олиш, даво муолажаларини ўз вақтида сифатли бажариш, шу билан бирга, малакали кадрлар билан таъминлаш ишлари самарали кечмоқда.

Жумладан, давлатимиз раҳбари ижтимоий касалликлар бўйича муҳим тадбирларни амалга ошириш зарурлигини, шу билан бирга, мазкур йўналиш фаолиятига жиддий ёндашиш кераклигини даврнинг ўзи тақозо этаётганлигини такрор ва такрор таъкидлаган эди. 2013 йил 25 июлдаги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "Ўзбекистон Республикаси психиатрия хизмати фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги 207-сонли қарорининг қабул қилиниши тизимда катта бурилиш ясади. Ижтимоий касалликлардан бири бўлган руҳий хасталикларнинг олдини олиш ва уларни даволаш ишларини янада такомиллаштириш, республика психиатрия муассасаларининг моддий-техник базасини ва кадрлар салоҳиятини мустаҳкамлаш, шунингдек, фаолият самарадорлигини ошириш қарор мазмун-мундарижасини белгилайди.

Юртимиздаги мавжуд психиатрия муассасаларида Инвестиция дастури асосида капитал таъмирлаш, қаттиқ ва юмшоқ жиҳозлар, шунингдек, малакали кадрлар билан таъминлаш масалаларига катта эътибор берилмоқда.

Республика клиник руҳий шифохонасида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 207-сонли қарори ижросини таъминлаш бўйича муайян ишлар амалга оширилмоқда.

**Ушбу тиббиёт муассасаси бош шифокори Абдулла Сейидов бу хусусда қуйидагича ҳикоя қилади:**

– Шифохонамизда эркалар ва аёллар руҳий, чегарадош касалликлар, реабилитация, диспансер, лаборатория, қабулхона, маъмурият ва ҳўжалик бўлимлари, ошхона ҳамда дориҳона мавжуд бўлиб, даволанувчиларга жамоанинг 191 нафар тиббиёт ходими хизмат

кўрсатиб келмоқда. Беморларга алоҳида эътибор ва ғамхўрлик кўрсатилиб, уларнинг ётоқ ўрни, хоналари, махсус кийимлари доимо озода. Овқатланишлари талаб даражасида бўлиб, дориҳона билан етарлича таъминланган.

Аҳамиятлиси шундаки, 2013 йил 25 июлдаги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "Ўзбекистон Республикаси психиатрия хизмати фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги 207-

публикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг 2013 йил 9 июлдаги 1014-сонли фармойишига кўра, шифохонамиз 2013 йил 3 сентябрда Сирғали туманининг 4-мавзесида кўчиб ўтди. Мазкур шифо масканида хизмат қилиш, беморларни даволаш тиббиёт ходимларидан ўта масъулият, хушёрлик ҳамда хушмуомалаликни талаб этади. Ўтган давр мобайнида тажрибали шифокорлар кўмагида кўплаб беморлар даволаниб, оила аъзолари бағрига қайтишди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг фармойишига асосан, "Ўзбекистон ҳаво йўллари" авиакомпанияси тасарруфида бўлган Сирғали тумани 4-мавзесида жойлашган профилакторий биноси Тошкент шаҳар ҳокимлиги та-



сонли қарорининг қабул қилиниши тиббиётнинг барча йўналишлари қатори психиатрия хизматини янада яхшилаш зарурлигини тақозо этади. Жумладан, қарорнинг иккинчи бандида 2013-2017 йилларда Ўзбекистон Республикаси психиатрия хизматини янада ривожлантириш ва унинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, реконструкция қилиш ва мукамал таъмирлаш, шу билан бирга, уларни замонавий тиббиёт асбоб-ускуналари билан жиҳозлаш кўрсатиб ўтилган эди. Қарор ижроси бўйича шифохонамизда ижобий ишлар амалга оширилди. 2013 йил 3 сентябрда қадар Тошкент шаҳар Олмазор туманида фаолият олиб борган бўлсак, Ўзбекистон Рес-

сарруфига ўтказилиб, ҳукумати томонидан берилган топшириққа кўра, мазкур бинога Республика клиник руҳий шифохонаси жойлаштирилиши белгиланган эди. Мазкур бино 2014 йилда Инвестиция дастурига киритилиб, унинг ички ва ташқи муҳандислик тармоқлари, фасад ҳамда томлари тўлиқ таъмирдан чиқарилди. Бундан ташқари, шифо маскани ҳудудини ободонлаштириш мақсадида, турли манзарали дарахт кўчатлари ўтқазилмоқда. Янги бинога кўчиб ўтганимиздан сўнг, аввало, шифохонада беморларни белгиланган тартибда қабул қилиш, таомнома асосида овқатлантириш, дориҳона билан ўз вақтида ичиш,

бўлимларда санитария-гигиена қоидаларига қатъий риоя қилиш, шунингдек, ҳар бир тиббиёт ходимининг ташқи кўриниши беморда ишонч уйғота олиши ҳамда ҳужжатларни тўғри юритиш вазифаларига янада жиддий ёндашилмоқда. Беморлар даволаниши учун замонавий аппаратураларнинг мавжудлиги ҳамда физиотерапия муолажалари, меҳнат кўрсатиш учун жамоадаги тиббиёт ходимлари Тошкент врачлар малакасини ошириш институти қошидаги психиатрия кафедрасида назарий ва амалий билимларини бойитиб қайтмоқдалар. Мазкур йўналишда меҳнат қилаётган соҳа мутахассисидан биринчи навбатда хушмуомалалик, ўз касбини севиш ҳамда сабр-тоқатли бўлиш талаб этилади. Шундай экан, ходимларимиз ширинсуханлик билан беморларнинг энгиллаштирадиган. Улар янги технологиялардан бемалол фойдаланган ҳолда, дунё тиббиётидаги барча янги-

ликлардан хабардор бўлиб, ўз фаолиятларида қўллаб келмоқдалар.

Давлатимиз томонидан тиббиёт тизимининг ҳар бир йўналишига қаратилган эътибор боис, инсон саломатлигини тиклаш ва муҳофазат қилиш бора-бора самарали натижаларга эришилмоқда. Шу жумладан, Инвестиция дастурининг алоҳида ўрни борлигини таъкидлаш лозим. Бунинг ифодаси – 2013 йилда Сирғали-4 мавзесидаги янги бинога кўчиб ўтганимиз ҳамда 2014 йилда Республика руҳий клиник шифохонамизнинг капитал таъмирдан чиқарилганлиги беморларни ҳар томонлама соғломлаштириш ва қўллаб-қувватлаш учун хизмат қилмоқда. Худудимиздаги иккинчи бино 2015-2016 йилдаги Инвестиция дастурига киритилганлиги келгусида фаолиятларимиз доирасини кенгайтиради. Руҳий беморларга кўрсатилаётган ғамхўрлик ва қулай шароитлар учун Президентимизга, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигига, Тошкент шаҳар ҳамда Сирғали тумани ҳокимликларига ташаккур билдираман.

**Республика клиник руҳий шифохонасининг янги қиёфага кириши бу ерда ишлаётган барча тиббиёт ходимларининг кучига куч, гайратига гайрат қўшмоқда. Зеро, юртимизда инсон саломатлигини асраш эзгу ишлардан биридир.**

Суҳбатдош Ибодат СОАТОВА.

## Ибрат

## ЭЛ НАЗАРИГА ТУШМОҚ ОСОН ЭМАС

**Узоқ-яқин вилоят ва туман шифо масканларида тажрибали, малакали ва юксак касбий маҳоратни эгаллаган тиббиёт ходимлари меҳнат қилиб келадилар. Улар орасида ўз меҳнати билан обрў-эътиборга сазовор бўлиб келаётган шифокорлар кўплаб топилди. Оилавий поликлиниками, қишлоқ врачлик пунктими, ихтисослаштирилган марказми, хусусий клиниками, албатта, оқ халатни эгнига илиб, қабулга кирган беморлар дардини тинглайдиган, зарурий маслаҳатларини берадиган шифокорлардан бири Ургут туман тиббиёт бирлашмаси бош шифокори Искандар Ҳамроевдир.**

Кўп йиллик иш тажрибасига эга айрим шифокорлар бор билими билан қиёяланиб юраверади. Искандар Ҳамроев эса доим изланишда. У киши вилоят ва республика миқёсида ўтказилган йиғилишларда тиббиёт соҳаси бўйича қўлланилаётган янги тажрибаларни ўрганишга, ўз жамоасида буни

синаб кўришга интилади. Бемор билан мулоқотда бўлар экан, Искандар Ҳамроев Ҳамиша: "Инсон соғлигини сақлаш, агар касаллик пайдо бўлса, бу касалликни келтириб чиқарган сабабларни аниқлаш ва уларни йўқотиш орқали соғлиқни тиклашдан иборатдир" деган гапларини тез-тез хаёлидан ўтказиши.

Ҳақиқатан ҳам, касалликка тўғри ташхис қўйиш беморни эллик фоиз даволаш деганидир. Ҳар бир шифокор сингари Искандар Ҳамроев ана шу ҳақиқатга амал қилиб, беморларга тўғри ташхис қўйишга нафақат ўзи амал қилади, балки ҳамкасбларини ҳам шунга ундайди. У шифохонада ташкилий-услубий, бошқарув жараёнини ташкил қилиш учун раҳбар сифатида ибрат кўрсатиш билан бирга, турли жарроҳлик амалиётларини ўтказишга ҳам бош-қош бўлиб келмоқда. У кишининг қўлида шифо топган инсонлар ўз қариндош-уруғ, таниш-билишларига бу врачнинг таъриф-тавсифини келтирадилар.

Тиббиёт фанлари номзодлигини ёқлагани учун у жарроҳлик амалиётининг но-зик жиҳатларини чуқурроқ билади. Бу-

нинг учун беморни синчиклаб текшириш, дардини консерватив ёки жарроҳлик усулида даволаш юзасидан ҳулоса чиқаради. Зарурият туғилсагина, жарроҳлик амалиёти ўтказиш керак, деб ҳисоблайди.

Ургут тумани аҳолиси эл назарига тушган бу шифокорни ҳурмат-эҳтиром билан тилга олади. У рафиқаси Гулруҳ Эсонова билан уч нафар фарзандни тарбиялаб воёга етказди. Ибратли оила соҳибларига кўпчиликнинг ҳаваси келади. Бу оилада Ҳамиша осойишталик ва ўзгалар ҳавас билан қарайдиган то-тувлик ҳукмрон.

**Узоқ ОМОНОВ,**  
Самарқанд вилояти,  
Ургут тумани.

Хоразм вилояти

Шифокор ҳузурида

# ҚАНДЛИ ДИАБЕТ БЕДАВО ХАСТАЛИКМИ?

**Хоразм вилоятида эндокрин касалликларнинг олдини олиш ва унга қарши курашиш борасида қатор ишлар амалга оширилмоқда. Хусусан, вилоят эндокринология диспансерида амалга оширилган курилиш ва реконструкция ишлари натижасида шифо муассасаси қиёфаси тубдан янгиланди. Беморларга малакали тиббий хизмат кўрсатиш сифат ва самарадорлигини янада ошириш имконияти пайдо бўлди. Вилоят эндокринология диспансери бош шифокори, тиббиёт фанлари номзоди Шухрат Хўжаев билан қандли диабет касалликлари, унинг олдини олиш йўллари хусусида суҳбатлашдик.**

– Ўтган йилда қабул қилиниб, ижрога йўналтирилган «Соғлом бола йили» Давлат дастури талабларини бажариш мақсадида сиз фаолият юритаётган шифо масканида кўплаб ишлар амалга оширилди, шундай эмасми?

– Соғлом бола соғлом келажак демакдир. Фарзандларнинг соғлом туғилишига ҳисса қўшиш, улар камолоти учун қайғуриш зиммамизга улкан масъулият юклайди. Шифо муассасасида Давлат дастури ижросини таъминлашга алоҳида эътибор қаратилди. Ҳар бир шифокор Давлат дастуридан келиб чиққан ҳолда ўзига режа белгилаб олди. Шу асосда аниқ чора-тадбирлар белгиланиб, бирин-кетин амалга оширилди. Хонқа туманига бориб, болаларни тиббий кўриқдан ўтказдик. Уларнинг умумий қон таҳлили ва қондаги қанд миқдори текширилди. Қандли диабетга чалинган болаларга глюкометр тарқатилди ва уларга регистр тўлдирилиб, барча ахборотлари билан Республика эндокринология илмий-амалий тиббий марказига таҳлил учун юборилди. Бемор болаларни ҳар ой текширувдан ўтказиб тураемиз. Шунингдек, диабет мактаби ташкил қилинган бўлиб, у ерда болалар тажрибали шифокор Роҳат Раҳимовадан касалликни даволаш бўйича тавсиялар олишмоқда. Ушбу диабет мактабида болалар ҳар хил машғулотлар ўтказиб, касаллик ва унга қарши курашиш хусусида ўзаро фикр алмашадилар. Кўпгина таълим муассасаларида суҳбатлар ташкил қилдик. Қандли диабет, буқоқ хасталикларни ҳақида ёшларга кенг маълумотлар бераёلمиз. Касалликни даволагандан, унинг олдини олиш афзаллигини биз шифокорлар кўп такрорлаймиз. Айниқса, бизнинг йўналишда профилактик чора-тадбирлар муҳим аҳамият касб этади. Шу боис, биз оилаларга кириб бориб, хонадон соҳибларига соғлом турмуш тарзи хусусида кенг тушунчалар бериб бордик.

– Қандли диабет касаллигининг инсон организмиде қандай пайдо бўлиши хусусида тўхталсангиз? Ушбу хасталик билан болалар,

ёшлар ҳам оғримокда, бунинг сабаблари нимада?

– Аввало, соғлом турмуш тарзига риоя қилмаслик, тўғри овқатланмаслик, меъёрни билмасликка бориб тақалади. Кўпинча болалар ўткир вирусли касалликларни бошидан кечирса ва унинг асоратлари қолиб кетса ушбу хасталик келиб чиқиши мумкин. Аксарият ҳолларда ёш болаларда ана шундай вирусли касалликлар туфайли қандли диабет юзага келмоқда. Яна ошқозон ости бези касалликларини ҳам келтириб чиқаради. Қандли диабет моддалар алмашинуви бузилиши касаллигидир. Асабийлашиш, оғир руҳий-психологик ҳолатлар ҳам касаллик келиб чиқишига сабаб бўлиши мумкин. Бу дардга чалинмаслик учун, болаларни мунтазам равишда кўриқдан ўтказиб туриш лозим. Шунда керакли маслаҳат, тавсияларни ўз вақтида олиб, ушбу касаллик профилактикасига эътибор қаратиш мумкин. Инсоннинг ҳар томонлама соғлом бўлиши бевосита йод моддаси билан боғлиқ. Йод нафақат ақлий фаолиятни оширади, балки саломатликни бир маромда ушлаб туради. Организмда йод миқдорини меъёрда ушлаб туриш учун йодга бой маҳсулотларни кўпроқ тановул қилиб туриш керак. Мисол учун, сут маҳсулотлари йодга жуда бой, айниқса, балиқда катта миқдорда йод моддаси бор.

– Касаллик белгилари қандай намён бўлади?

– Ҳали айтиб ўтганимдек, бу моддалар алмашинуви касаллиги бўлиб, келиб чиқиш сабаблари, ривожланиш йўллари, клиник аломатларига кўра турлича бўлган касалликлар гуруҳи (кўз, буйрак, нерв, юрак, қон-томирлар) бirlашганидир. Бутун дунё бўйича қандли диабет касаллигининг икки асосий тури мавжуд: инсулинга қарам қандли диабет, инсулинга қарам бўлмаган қандли диабет. Касаллик одамда юқумли касалликни бошидан кечиргандан кейин кескин бошланади. Энг муҳим аломатлари чанқаш, оғиз қуриб қолиши, катта миқдорда сийдикдан қанд ажралиши, озиб кетиш, ҳолсизликдир. Бемор бир кеча-кундузда 3-5 литрдан 7-8 литргача суюқлик ичиши мумкин ва шунча миқдорда сийдик ажралиб чиқа-

ди. Қандли диабетнинг ривожланишига сабаб, организмда дастлаб углеводлар алмашинуви бузилади. Шифокор кўригига зудлик билан муурожаат қилинса, самараси шунча яхши бўлади.

– Мазкур касаллик қандай оқибатларга олиб келади?

– Агар вақтида даволанмаса, хасталик ривожлана боради. Инсулиннинг етишмовчилиги ва бошқа сабабларга кўра глюкозанинг мушак ва ёғ тўқималарига ўтиши мураккаблашиб, оқсил моддаларидан ва ёғдан глюкозанинг ҳосил бўлиши кучаяди. Бунинг натижасида глюкозанинг қондаги миқдори ошади ва у сийдик орқали ажрала бошлайди. Бу буйраклар осмотик босимининг ошиши ва сувнинг қайта сўрилиши натижасида юзага келади. Оқибатда қатор касалликлар келиб чиқади. Юрак хасталанади, оёқ-қўлларда қийин битадиган яралар пайдо бўлади. Қандли диабетга чалинганлар ўзларини жуда эҳтиёт қилишлари лозим, агар бирор жойлари кесилса ёки шикастланса, ўша жойдан қанд моддаси оқа бошлайди, натижада беморнинг яраси умуман битмаслиги мумкин ва ҳатто яра катталашши хавфи ҳам йўқ эмас.

– Қандли диабет касаллиги тузалмас дардми?

– Мен шахсан уни касаллик ҳисобламайман, унга ҳатто чет элда ҳам касаллик сифатида қарашмайди. Қандли диабетга чалинганларга бошқача турмуш тарзидаги кишилар деб қаралади. Чунки, улар мунтазам равишда парҳез қилишлари керак, таркибида қанд моддаси кучли бўлган маҳсулотларни истеъмол қилишлари тавсия этилмайди. Доимо шифокор назоратида бўлиб, ўзларига эътибор бериб юрсалар, бир маромда ҳаёт кечираверадилар.

– Тавсияларингиз?

– Юқорида айтиб ўтганимдек, биринчи навбатда ўз-ўзини назорат қилиш, парҳезга ва оёқларини парвариллашга алоҳида эътибор беришлари керак. Оёқ кийимлари тор бўлмаслиги ва албатта, пахта толасидан бўлган пайпоқларни кийиш тавсия этилади. Кундалик овқатлари таркибида: шакар, конфет, мураббо, қиём, торт, газли ичимликлар бўлмаслиги лозим. Ҳар 3-6 ойда эндокринолог назоратидан ўтиб, керакли тавсияларни олиб туришлари шарт. Аҳволига қараб таомномаси хусусида ўз вақтида тавсия олса, эътиборли бўлса, қарабсизки соғлом ҳаёт кечира олади.

Мафтуна РЎЗИМАНОВА,  
журналист.

Дил изҳори

## ЮЗ-КЎЗИ НУРГА ТЎЛА

Иккинчи гуруҳ ногирониман. Узоқ йиллардан бери юрак хасталиги менга азоб беради. Вақти-вақти билан бўлиб турадиган юрак хуружида дунё кўзимга қоронғу кўриниб, гуёки яқинларим билан видолашгандек ҳолатга кўп маротаба тушганман. Худди шундай ҳолат шу йилнинг 5 январиде яна мени безовта қилиб, беҳуш аҳволда Тўрткўл туман тиббиёт бирлашмасига келтирилганимни эслолмайман.

Юзидан нур ёғилиб турадиган доимий шифокорим Нигора Искандарова ҳар галгидек ўз хизмат постида сергак туриб, қабулга келган бемор, яъни мени синчиклаб текширувдан ўтказгач, зарурий муолажаларни ҳамширалар Гулора Тўлаганова ва Наргиза Шеримтебовага буюрди. Мен эса аста-секин ўзимга кела бошладим. Шифокор Нигоранинг қабулида бўлган бемор юраги касалланганини унутиб чиқади. Чунки бу шифокорнинг ҳар бир сўзидан бол, юзидан нур ёғилади. Қўлидан келсаки, беморга азоб бераётган оғриқни зумда танашидан суғуриб ташласа, унга ҳаётдан зақланиш ва яшаш бахтини насиб этса. Ҳар гал ана шу шифохонага даволаниш учун келар эканман, Нигора зарурий дори-дармонларни вақтида ичиш кераклигини бирмабир тушунтиради. Шунингдек, очик ҳавода кўпроқ сайр қилиш, ўз вақтида овқатланиш, доимий ҳаракатда бўлиш кераклигини уқтиради. Мен каби беморларнинг бarchи тиббий йўл-йўриқлари, муомала маданияти билан беморлар дардига малҳам бўлиб келаётган Нигора Искандаровадан миннатдор бўлмоқда.

Ушбу даволаш муассасасида шифокорлик деонтологиясини мукамал даражада ўзлаштириб, турли касалликлар туфайли бу ерда дардига малҳам олиб кетаётган беморлар учун сидқидилдан хизмат қилиб келаётганлар қаторига Тангриберган Аҳмедовни, Сотимбой Шерипбоевни ҳам киритишимиз мумкин. Албатта, жамоада беморларга кўрсатилаётган намунали тиббий хизмат раҳбарнинг ташкилотчилиги, талабчанлиги билан боғлиқ эканлиги кундек равшан. Бош шифокор Пўлат Худойберганов раҳбарлигида даволаш муассасасида замонавий тиббий асбобо ускуналардан унумли фойдаланилиб, ҳар бир беморга илиқ муносабатда бўлиш муҳити қарор топтирилган.

Даволаш курси тугаганидан сўнг мен оила аъзоларим бағрига қайтдим. Бутунлай ўзимни соғлом ҳис қилгандек тетик ва бардамман. Ҳаёт нақадар кўзимга гўзал кўринади, бу Нигора Искандаровадек шифокорларнинг борлиги, ширинсуханлиги учун бўлса керак. Ким айтади мени юрак хасталигига чалинган одам деб, катта қалбим билан ҳаётни севаман. Чунки мендек беморлар бахтига шифокорлар бор.

Турдибой КУЗДИБОВЕВ,  
Қорақалпоғистон  
Республикаси,  
Тўрткўл тумани.

Бугуннинг мавзуси

## ГИЁҲВАНДЛИКНИНГ ЗАРАРЛИ ОҚИБАТЛАРИ

**Гиёҳвандлик, яъни наркомания деб инсоннинг гиёҳванд моддага ўрганиб қолишига айтилади. Гиёҳвандлик – аср вабосидир. Аҳоли, айниқса, ёшлар орасида маълум бир кишилар ўзларининг интизомсизлиги, фойдали меҳнат билан шуғулланишни истамаслиги, ўз-ўзини назорат қила олмаслиги, ота-оналарнинг назоратидан четда қолганлиги ва шундай моддаларга қизиққанлиги учун гиёҳванд бўлиб қолмоқдалар.**

Гиёҳванд моддани “татиб кўриб” бу дардга чалинганларнинг 90 фоизи қизиқилари қандай балоларга дучор қилишини билмайдилар. Баъзилар гиёҳванд моддани истеъмол қилиш одатини ташлаш осон деб ўйлашади. Бу хато фикр. Чунки гиёҳвандликка одам жуда тез ўрганиб қолади, организмнинг бунга эҳтиёжи эса ортиб

боради. Бунда организмнинг реактивлиги сусайиб, гиёҳванд моддага руҳий ва жисмоний жиҳатдан қарамлик, мутелик ҳолати юзага келади, яъни одам гиёҳванд модда қабул қилмасдан туролмайдиган бўлиб қолади. Гиёҳванднинг шартли 3 босқичи мавжуд бўлиб, булар:

биринчиси, ўрганиб бориш, яъни адаптация (организм реак-

тивлиги ўзгариб, руҳий қарамлик) пайдо бўлиб бориши;

иккинчиси, жисмоний қарамлик пайдо бўлиши ёки хумор тутиб, одам жуда қаттиқ қийналгандан синдром бошланганида у гиёҳванд модда истеъмол қилишга кучли даражада эҳтиёж сезиши; учинчиси, бутун организмнинг ҳолдан тойиши, ушбу модда заҳарли бўлгани учун бош миёга таъсир қилиб, кўнгил айнаши, мижоз сусайиши, бора-бора бу саратон касаллигига айланиши, ўпка касалликларига сабабчи бўлиши, кейинчалик тутқаноқ касаллигига учраши шулар жумласидандир.

Гиёҳванднинг руҳияти ўзгариб боради, у салга қўзғалувчан, та-

жовузкор бўлиб қолади, жамиятдаги қонун-қоидаларга хилоф хатти-ҳаракатлар қилиб, жиноятга қўл уради. Бундай кимсалар сержаҳл, тажанг бўлиб қоладилар. Кўнглида ҳамиша ваҳима, гўё уни биров таъқиб қилаётгандек хавотирга тушади. Гиёҳванд модда истеъмол қилинганда юрак қон-томир ва нафас олиш тизими сусайиб, баданнинг териси кўкариб кетиши, қон аралаш ич кетиши, баданнинг қичиши, ҳар хил тошмалар тошиши, вужудида қалтироқ туриб, титроқ босиши, кўнгил айнаши содир бўлади. Гиёҳванд худди ўлиб қолаётгандек ваҳимага тушади. Қон босими пасайиб кетади.

Бундай касалликка дучор бўлмаслик учун аввало, соғлом турмуш тарзига амал қилиш керак, баъзи бировларнинг ёлғон гапига ишонмаслик, бу йўлга ундовчилардан нари юриш, гиёҳвандлик деб аталмиш заҳри қотилнинг қандай ёмон оқибатларга олиб келишини унутмаслик керак. Айниқса, ўсиб келаётган фарзандларимиз бу йўлга кириб кетмаслиги учун уларни вақтида назорат қилиш, бўш вақтларини мазмунли ўтказишлари, спорт билан шуғулланишлариغا имконият яратишимиз зарур.

Наргиза БОБОЖОНОВА,  
шифокор.

## Умумий амалиёт шифокорларига амалий ёрдам

## ЭНУРЕЗ КАСАЛЛИГИ ДАВОСИЗ ЭМАС

**Киши организмда ҳар бир аъзонинг ўз ўрни бор. Пешоб ажратиш тизими иштирокисиз саломатлик ҳақида гапириш мумкин эмас. Ушбу тизим иккита буйрак, иккита пешоб найи, қовуқ ва пешоб чиқариш каналидан иборат. Ҳар икки буйрак каналчасида ҳосил бўлган пешоб унинг жомига тушади. Жомлардаги босим кўтарилиб, маълум даражага етганда, мускуллар қисқаради, айна вақтда пешоб найларининг силлиқ мускуллари бўшашиб ва қисқариб, суюқликни қовуққа ўтказиши. Ушбу найлар дақиқасига 1-5 марта қисқариб, пешоб оқимини тезлаштиради ва у аста-секин кўпайиб боради. Аммо маълум вақтгача қовуқ бўшлиғида босим ортмайди, чунки унинг деворидаги мускуллар таранглиги ўзгармайди.**

**Пешоб қандай тўпланади ва чиқарилади?**

Қовуқдаги сийдик миқдори ёшга боғлиқ ҳолда 50-150 мл.га етиши билан деворлардаги механик рецепторлар кўзғалади, пешоб қилиш ҳисси яққол сезилади. Пешоб миқдори қовуқда 100-300 мл.га етганида, босим 12-15 см.гача кўтарилиб, марказга интилувчи импульслар сони кескин ошади ва қовуқ бўшатлади. Пешобнинг маълум вақтгача қовуқда сақланишини унинг сфинктери ва пешоб чиқариш канали – уретра сфинктери таъминлайди. Қовуқ сфинктери силлиқ мускул толаларидан иборат. Унинг инсон идрокига бўйсунмайдиган фаолиятини тос нерви таркибидagi парасимпатик толалар бошқаради. Пешобнинг қовуқдан чиқишида силлиқ мускуллар қисқариб, сфинктерлар бўшади. Мускулларнинг ишлаш жараёнини пешоб маркази бошқариб туради. Бу марказ орқа мианинг 3-4-думгаза сегментларида жойлашган. Қовуққа пешоб тўпланиши ва деворларнинг чўзилиши туфайли рецепторларда вужудга келган марказга интилувчи (афферент) импульслар орқа миёна орқали марказий нерв тизимининг юқори қисмларига, бош миёна пўстлогига етиб боради ва пешобни чиқариб ташлашга эҳтиёж сезилади.

Аҳоли ўртасида, кўпроқ ёш болалар ҳаётида учрайдиган энурез касаллиги пешоб чиқариш билан боғлиқ бўлиб, у бир неча касалликларга боғлиқ ҳолда учрайди. Боланинг уйку орасида ихтиёрсиз пешоб қилиш кўйиши энурез касаллигининг клиник белгисидир. **Сийдик ажратиш тизими норасоликлари кулок, томок, бурун тизими, гижжа, авитаминоз, ўта толиқиш, невроз касалликлари билан боғлиқ. Бола руҳиятидаги ҳар қандай салбий таъсир оқибатида ҳам энурез кузатилиши аниқланган.**

Энурезга ташхис қўйиш ва даволашда бемор шикоят, пешоб тахлили, буйрак ва пешоб йўллари ультратовуш текшируви, микцияли цистоуретраграмма, цистоскопия текширув усулларида фойдаланилади. **Мутахассис текшируви, албатта, бесамар кетмайди ва бунда қуйидаги замонавий технологиялардан фойдаланилади:**

1. Микцияли цистоуретраграмма – бемор қовуғига махсус дори модда юборилиб, рентген тасвири олинади.

2. Цистоскопия – пешоб чиқариш канали ва қовуқ ички деворини кўрадиган махсус ускуна.

**Савол туғилади, пешоб ажратиш тизими норасоликларини келтириб чиқарувчи сабаблар нимада?**

**Пешоб чиқариш канали (уретра) клапани**

Пешоб чиқариш канали (уретра)нинг қовуққа ўтиш соҳасида унинг шиллиқ қаватидан ўсган парда (тўсиқ) бўлиб, бола кучаниб ва қийналиброк пешоб қилади. Бу пайтда қовуқ тўлиқ бўшамайди, ҳар маҳал қолдиқ пешоб йиғилиб унинг миқдори ошиб боравергач, ухлаган вақтда бола қовуғи пешобга тўлиб кетгани учун у томчилатиб ёки беихтиёр бор ҳолича пешоб ажратиб юборади. Худди шундай ҳолатни ифодаловчи воқеа тафсилотини сўзлаб берай.

“Мақтабга боргим келмаяпти. Уй ишларида сизга ёрдам берақолай, дарсларимни дугонам Садоқат билан бирга таёрлайман, ойижон, майлими?” дея Дилшоданинг ёлворилари, онасини ташвишга сола бошлади. Қизи кейинги пайтларда шунақа одат чиқарди, бунинг боиси нимада экан? Она қизидagi бу салбий ўзгаришни кўриб, унинг кўнглини оғритмаслик учун розилик билдирди. Аммо асл ҳақиқатни аниқлаш учун қизи таълим оладиган мақтаб сари йўл олди.

– Ассалому алайкум, Шоҳида опа, хорманг. Болалар сизни чарчатиб қўймаптими? – мақтаб ховлисида у қизининг синф раҳбарини учратиб, самимий саломлашди. – Қизим Дилшоданинг ўқишлари, хулқи билан қизиқиб келдим.

Муаллима учун ҳам ўқувчисининг онаси келгани айна муддао бўлди. Аммо гапни нимадан бошлади экан? Тўғриси айтивергани маъқул. Фан ўқитувчилари Дилшоданинг тез-тез ташқарига чиқиш учун рухсат сўрашдан шикоят қилишарди. Бу ҳолат такрорланавергач, айрим ўқитувчиларга малол келиши табиий. Энг яхши вариант – ўқувчи қизининг юриш-туришида кузатилаётган нуқсондан ота-онасини огоҳ этиш.

– Баъзи муаллимлар қизингизга рухсат бермас, қаршилигига қарамай, йиғлаб чиқиб кетар экан. Мен ҳам хавотирдаман. Балки, уни докторга кўрсатиш керакдир.

– Вой, опа, қизим соппа-соғ, нималар деяпсиз? – деди суҳбатдошининг сўзларидан хавотирга тушган онаизор.

Синф раҳбари билан мулоқотда онага шу нарса аён бўлдики, қизининг мақтабга боришдан бош тортиши бесабаб эмас. Яхшиси, уни мутахассис-шифокор кўригига олиб боргани маъқул.

Тураржой поликлиникасида болалар жарроҳига учраган она қизидagi бу норасолик унинг пешоб қилиш каналида тўсиқ борлигини рентген тасвири орқали аниқлашда намоён бўлди. Шунинг учун унинг қовуғи тенгурлариникига нисбатан каттароқ бўлиб, тез-тез пешоб қилишга эҳтиёж сезар экан.

Дарҳақиқат, айрим кичик ёш ва ўсмирлик давридаги фарзандларимизнинг пешоб чиқариш каналида тўсиқ – уретра клапани бўлиб, улар ҳар сафар пешоб қилганда қовуғи тўлиқ бўшамасдан,

суюқлик тўпланиб бораверади. Бола пешоб қилгандан сўнг бироз вақт ўтиб, яна қистайди. Дилшоода худди шундай эмоционал-хиссий ҳолатни бошидан ўтказгани учун ҳам мактабга боргиси келмаган.

2012 йилнинг 15 сентябрида бу қизалоқ операция қилинди. Вальватомия усулида ундаги уретра клапани бартараф этилди. Металл вальватом махсус ускуна бўлиб, пешоб чиқариш канали (уретра) орқали бир учи киритилади, иккинчи учи қовуқ олд деворидан териси 1 см. кесилиб ҳосил қилинган йўл орқали ўтказилади. Уретра клапани соҳасида иккала учлари туташтирилиб, клапан кесиб олинади. Операция бор-йўғи 10-15 дақиқа давом этади ва қовуққа уретра орқали пешоб чиқариш мосламаси – катетер қолдирилади. 8-10 кундан кейин пешоб чиқариш мосламаси (катетер) олинади...

Мана, орадан салкам уч йил ўтгач, қизалоқнинг таърифлаб бўлмас қувончига гувоҳ бўлиб келмоқдамиз. Унинг: “Мен ҳам сиздек шифокор бўламан”, деган сўзлари қулогим остида жаранглайди. Қандай яхши, сизга ва сизнинг касбингизга қимлардир хавас қилиб яшаса.

**Қовуқ-пешоб найи рефлюкси**

Инсон танасидаги ҳар бир аъзо ўз фаолиятини аъло даражада бажарсагина, у соғломдир. Буйраклар пешоб ҳосил қилиш учун хизмат қилади. Ҳосил бўлган пешобни перистальтик равишда қисқариб-бўшашиб, буйрақлардан қовуққа ўтказиш, қовуқнинг эса, пешобни тўплаб, ушлаб туриши ва ташқарига ажратишни буйрақлар иштирокисиз тасаввур қилиш қийин. Меъёрида пешоб найининг қовуққа туташуви жойи антирефлюкс асосда тузилган. Шунинг учун буйрақларда ҳосил бўлган пешоб сийдик найларидан қовуққа ўтади. Агар шу антирефлюкс ҳолат бузилса, қовуқда тўпланаётган пешоб найлар орқали буйрақларга қайтиб чиқиб боради. Бу ҳолат қовуқ-пешоб найи рефлюкси, деб юритилишининг сабаби ҳам шунда.

Ёдгорбек дадасининг ёлғиз ўғли. У бувисининг қарамоғида ҳеч нарсага муҳтож бўлмай ўсар эди. 9 йилдирки, унинг соғлигидаги муаммо – об-хаво совуса, гоҳо уйқусининг орасида ўрин-чойшабини хўл қилиб қўяди. Шукрки, ёз фасли бежавотир. Шу сабабли уни шифокорга кўрсатишмасди. Тахминан май ойларида онаси 5 яшар Ёдгорбекни Карим табибга олиб борди. Табиб болани обдон текшириб, 20 кун давомида шифобахш гиёҳ дамламасини ичиб, кумга тушишини тавсия қилди. Муолажадан сўнг унинг уйқусида ихтиёрсиз равишда пешоб қилиши барҳам топди. Лекин бу норасоликнинг битта белгиси йўқолгани билан унинг асосий сабаби яширинлигига қолаверди. Шу сабабли боланинг буйрақлари асоратли таъсирга учраб, қийналиб, пешоб қилишда давом этмоқда эди. Уни шифокорга олиб бордилар.

Ёдгорбек тўлиқ урологик текширувдан ўтказилди. Ана энди, асосий норасолик аниқланди. Унда икки томонлама қовуқ-пешоб найи рефлюкси бўлиб, каналга жойлашган сфинктерлар бир-бирига мос равишда ишлаши, яъни мутаносиблигининг бузилиши оқибатида бола ихтиёрсиз равишда пешоб чиқаришга одалтаниб қолган. Табиб бу белги – энурезни даволаган, аммо касалликнинг асл илдизи яширинлигига қолаверган. Бора-бора қовуқ зўриқиб ишлаши туфайли, у куч-

сизланган, шунинг учун кучаниб пешоб қила бошлаган.

Шифокорлар уни эндоскопик усулда даволашга қарор қилишди. Махсус асбоб – цистоскоп, яъни қовуқнинг ички юзасини кўрадиган найчали ускуна ёрдамида уретра (пешоб чиқариш канали) орқали қовуққа киритилиб, тешикнинг пастки қисмига геликсимон дори моддаси юборилади. Натижада кенгайган қовуқ-пешоб найи тешиги меъёрига келтирилиб, пешобнинг буйрақларга қайтиб чиқиш жараёни бартараф қилинади. Усулнинг афзаллиги бемор териси кесилмайди, операция бор-йўғи 20-25 дақиқа давом этади, беморга эртаси куни рухсат бериш мумкин. Бу усул билан 97-98 фоиз ҳолатда ижобий натижа олинади.

**Қовуқ тоши**

Қовуқ мускулли аъзо бўлиб, қов бирикмасининг орқасида жойлашган. Гўдақларда қовуқ тўлиғича қов бирикмасидан юқорида, чаноқ бўшлиғидан ташқарида бўлади. Ёш ўтиши билан қовуқ пастга туша боради ва тахминан 20 ёшларда батамом чаноқ бўшлиғига тушади. Катта ёшдаги одамларда қовуқ пешобга тўлгандагина чаноқ бўшлиғидан юқорида кўтарилиши мумкин. Қарияларда эса қовуқ симфиздан бутунлай пастга бўлади.

Қовуқнинг учи танаси ва туби, ундан ташқари пешоб каналига ўтувчи қисми – бўйни тафовут қилинади. Қовуқ тубида учбурчак шаклдаги силлиқ қисм бўлиб, у “қовуқ учбурчаги” деб юритилади.

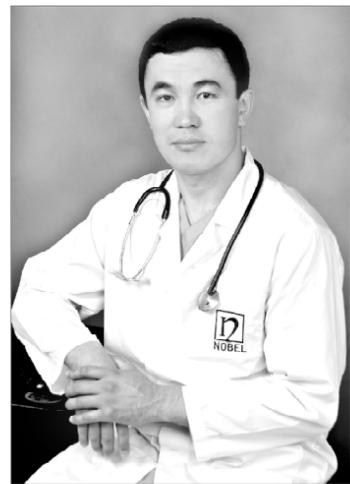
Қовуқда тош бўлса, кечаси ихтиёрсиз пешоб қилиши кузатилади. Тош қовуқ деворидаги пешоб қилишга жавоб берувчи механорецепторларни қитиқлаб кўзгатади. Кундузи пешоб қилиш ҳиссини жиловлай олмаган бола кийимини хўллаб қўяди. Кечаси ухлаган пайтда тош рецепторларни кўзгатишда давом этади. Натижада бола ўз ихтиёрсиз пешоб қилади. Чунки уйку маҳалида пешоб қилишни бошқарувчи – идора қилувчи марказ катталарниқидек етук ривожланмаганлиги, патологик пешоб чиқариғи устунлик қилганлиги учун бола беихтиёр пешоб қилиб юборади.

Аслида ҳомилдорликнинг 2-ҳафтасидан бошлабқоқ болада қовуқ ишлаб бошлайди. 36 ҳафтада у тўлиқ шаклланиб, фаолият юритади. Ҳомила атрофини суюқлик ўраб туради ва пешобни ана шу суюқликка амнион чиқаради. Агар пешоб ажратиш тизимида норасолик бўлса, амниотик суюқлик меъёридан кўп ёки кам бўлиши мумкин.

Бола биринчи марта йиғлаганда, нафас олганда, қовуқнинг илк марта бўшаши кузатилади. У туғилгандан 6 ойликкача мустақил пешоб қилишни идора этолмайди. Қовуқда пешоб маълум миқдорда тўпланиши билан у иштонини хўл қилиб қўяверади. Кунига тахминан 20-25 мартадан кам эмас. 6 ойдан сўнг болага қўшимча овқат берилиши, тиши чиқиши, ошқозон-ичак тизими фаол ишлаши билан у пешоб қилиш ҳиссини сеза бошлайди. Қовуқ тўлганлиги ҳақидаги импульс пешоб марказини кўзгатади, бунинг учун бе-

**Хулоса шундаки, энурез давосиз эмас. Юқорида таъкидлаганимиздек, унинг белгилари кузатилганда бефарқ бўлмастик, умумий амалиёт шифокори кўрсатмаси билан уролог, невропатолог, отоларинголог маслаҳатига кўра иш тутиш мақсадга мувофиқдир.**

**Муҳсинжон АЛИМОВ,**  
Тошкент шаҳар 2-болалар жарроҳлик клиник шифокори шифокор.



зовталиқ ёки ҳар хил ҳаракатлар билан намоён қилади. Пешоб қилишни идрок этиш 2-3 ёшгача шаклланади. 3 ёшдан ошган болаларда энурез кузатиладиган бўлса, сабабини аниқлаш керак. Йўқса, салбий оқибатларга сабаб бўлиш ҳеч гап эмас!

Шифокор ҳузурига кириб келган она 12 ёшдаги ўғли кечаси ҳам, кундузи ҳам иштонига сийиб қўйишидан шикоят қилди. Очик мулоқотда шу нарса маълум бўлдики, онанинг бошқа фарзандларида ҳам укасидаги сингари энурез қайд қилинган, аммо кўпчилик ўтиб кетади, дегани учун ота-она муаммога эътиборсиз қараган. Домла уч фарзанднинг ультратовуш текшируви ва пешоб тахлили натижаларини кўриб чиқди-да, ёшига мос зарурий дозада укол буюрди.

– Ҳар куни тунги соат 23.00да уларни уйғотинг. Қўлидан етаклаб борманг, ўзини ўзи идора қилиб, бўшаниб келсин, – деб маслаҳат берди шифокор.

Орадан маълум муддат ўтиб, она учала фарзандини профессор кўригига олиб келди. Тахлил натижалари билан танишган шифокорнинг юзига табасум югурди.

– Нима ўзгариш бўлди?

– Иккала ўғлимнинг сийиб қўйиши йўқолди, яхши. Қизимда бу ҳолат ҳали давом этапти. Бора-бора у ҳам соғайиб кетса керак...

– Унда қизингиз укол олаверсин, таъсири энди бошланибди.

Бу воқеа болаларда орқа мианинг қовуқ пешоб билан тўлганлиги ҳақидаги импульс (ахборот)нинг бош миёна пешоб қилишни бошқарувчи марказга ўтказувчи фаолияти бузилганидан далолат беради. Бу норасолик ҳар кимда турли хил белгилар билан намоён бўлади, яъни кечаси ёки кундузи ўз ихтиёрсиз пешоб қилишдан ташқари уйқуси ҳаддан ташқари каттиқ бўлган бола жаҳлдор, айна пайтда ахлатини ҳам тута олмайди. Касалликни даволаш учун орқа мианинг импульс ўтказувчи нерв толаларини тўғри шакллантириб, уйку маҳалида пешоб қилиш ҳиссини йўқотишга эътибор қаратилади. Даво нафақат орқа миёна нерв толалари, балки қовуқнинг ҳам ўз вақтида қисқаришига имкон яратади. Бу жараён қовуқ тўлган вақтда пешобни тутиб туришга жавоб берадиган нерв толаларини ҳам етуклаштиради.

## Актуальная тема

**СОХРАНЕНИЕ РЕПРОДУКТИВНОГО  
ЗДОРОВЬЯ – ОСНОВА ЗДОРОВОЙ СЕМЬИ**

*Человек от природы является прекрасным и вместе с тем сложным созданием. По своим особенностям организм человека, состоящий из многочисленных клеток и систем, несёт в себе самые сложные функции. Чтобы всецело и в полном объёме выполнить возложенные на человеческий организм функции, его тело должно быть здоровым.*

В этой связи, формирование здорового поколения, рождение соматически и генетически полноценных детей также будет возложено на здорового человека. Репродуктивное здоровье в своём понятии означает не только отсутствие различных заболеваний органов репродукции, но и состояние полного физического, психического, духовного, экологического и социологического благополучия не только для женщин, но и для мужчин. Основными составляющими репродуктивного здоровья являются: возрастной период 18-35 лет - в этом возрасте организм человека в гормональном аспекте достаточно сформирован; медицинское обследование новобрачных; относительно безопасный период для материнства – возраст 20-30 лет; соблюдение интергенетического интервала между родами; предупреждение родственных браков.

Соблюдение вышеуказанных принципов не является сложной задачей и не требует особых затрат. Зачастую родители в погоне за обиходными прихотями, забывают о самой главной и прямой своей обязанности – контроль здоровья своего ребёнка и его досуга. В результате недостаточного воспитания у ребёнка, небрежного отношения к форми-

рованию здорового образа жизни, возникают определённые проблемы при создании молодой семьи. Чаще всего проблемы в молодых семьях бывают связаны со здоровьем юных родителей, рождением детей. Социологические исследования среди молодёжи, педагогов и родителей показывают на недостаточный уровень знаний в области формирования здорового образа жизни. Значит, с целью улучшения качества знаний о здоровье, необходимо систематически повышать квалификацию педагогов и родителей, а через них вести активную пропаганду здорового образа жизни среди детей. Возникает вопрос о роли медицины в этом плане. Так, нам всем необходимо помнить простую истину: здоровье человека в первую очередь зависит от образа жизни, затем от наследственных, экологических, социальных, демографических факторов и в конечном счёте, от медицинских вмешательств. Из этого следует, что с момента рождения ребёнка родители должны систематически следить за состоянием его здоровья посредством регулярных профилактических медицинских осмотров, воспитывать у ребёнка правильное отношение к рациональному питанию, режиму дня, занятиям спортом, то есть прививать навыки здорового образа жизни. **Качественная ре-**

гулярная медико-профилактическая пропаганда здорового образа жизни среди молодёжи станет основой формирования здоровой семьи. Уместным будет напомнить о главных составляющих здорового образа жизни: отказ от вредных привычек, оптимальный двигательный режим, рациональное питание, положительные эмоции, личная гигиена, закалывание.

С целью создания здоровой семьи, государством принята процедура обязательного обследования новобрачных. В процессе медицинского обследования молодёжи перед бракосочетанием выявляются определённые заболевания. Молодёжь должна помнить о необходимости лечения и оздоровления и, только будучи здоровыми, создавать семью. Было бы желательным наличие в семье добровольного медицинского обследования. Ведь выявляемые иногда неизлечимые или хронические заболевания свидетельствуют об отсутствии профилактических осмотров в процессе развития ребенка в дошкольном и школьном возрасте.

Рождение здорового ребёнка происходит только в здоровой семье, у здоровых родителей. В данном аспекте необходимо обратить внимание на возраст молодых, на их гормональный фон, образ жизни. Наиболее оптимальным возрастом для создания семьи и рождения ребёнка для девушек является 20-30 лет. К этому периоду стабилизируется гормональное и психо-эмоциональное состояние у девушек. Молодые, готовящиеся к семей-



ной жизни должны и обязаны помнить, что вредные привычки и заболевания, передающиеся половым путём наносят значительный вред на репродуктивное здоровье, приводят к рождению заведомо больного поколения с различными видами врождённых пороков.

В обязанность родителей входит воспитание здорового ребёнка в физическом и моральном плане. Чтобы ребёнок не был обделён вниманием, достаточно навыков здорового образа жизни, родителям необходимо свободное время, которое обеспечивается при соблюдении интергенетического интервала между родами не менее трёх лет. За это время ребёнок набирается определённых навыков, начинает говорить, самостоятельно есть, одеваться, а мамы успевают восстановить своё здоровье. Уместным было бы напомнить о необходимости предупреждения

родственных браков, которые очень часто приводят к рождению детей с генетическими, психическими отклонениями, внутриутробными пороками развития.

В основе прочной семьи лежит состояние физического, умственного, психологического, социального равновесия всех членов семьи. Необходимо систематически прививать детям навыки формирования здорового образа жизни, ибо только в здоровом теле развиваются прогрессивные и творческие идеи, что в свою очередь приводит к созданию гармонично - развитого общества.

**Умида ФАЙЗИЕВА,**  
к.м.н.,  
завотделением  
Ташкентского  
городского института  
здоровья и  
мед.статистики.

## Специалист предупреждает

**БЕШЕНСТВО — ОПАСНАЯ БОЛЕЗНЬ**

**Бешенство – это острое инфекционное заболевание животных и человека, характеризующееся тяжёлыми поражениями головного и спинного мозга, всегда заканчивающееся летальным исходом.**

**Болеют этим заболеванием домашние и дикие животные: собаки, кошки, крупный рогатый скот, овцы, волки, лисы, шакалы, барсуки, хорьки, а также различные мышевидные грызуны.**

Бешенство у всех видов животных проявляется одинаково, больные животные становятся агрессивными, не боятся и нападают на людей. У заражённых животных наблюдается обильное слюноотечение и беспокойное поведение. Лай собак становится хриплым и затруднённым, крупный рогатый скот разбрасывает рогами корм и ломает изгороди, часто ревет подняв голову вверх.

Согласно медицинской статистике около 75% обратившихся за медицинской помощью по поводу укусов животными страдают от собак и кошек, имеющих владельцев, которые не держат их на привязи и выпускают на улицу. Любители животных должны помнить о главном: нельзя причинять вред здоровью и жизни других людей. **Поэтому, домашних животных следует ежегодно приводить в ветеринарный отдел для осмотра и проведения прививки против бешенства.**

Собаку во дворе необходимо держать на привязи, а на улице выводить на прочном коротком поводке и в наморднике, чтобы предупредить воз-

можность укуса людей.

Как следует себя вести, если укусила собака, имеющая владельца? Укушенный должен немедленно обратиться к врачу, а владелец животного – доставить собаку для осмотра в ветеринарный отдел. Собаку ни в коем случае нельзя убивать или прогонять, её необходимо изолировать, кормить и установить ветеринарное наблюдение в течение 10 дней.

Назначение курса проведения прививок против бешенства укушенному, будет полностью зависеть от состояния здоровья животного покусавшего человека. Если собака или кошка останутся здоровыми после 10 дневного наблюдения, врач назначит лишь 1 или 3 прививки против бешенства. Если же животное в течение 10 дней наблюдения за ним заболело, погибнет или исчезнет, прививки против бешенства будут продолжены.

Нередко на людей набрасываются бешенные или с подозрением на данное заболевание животные, не имеющие владельцев. Часто дети дошкольного и школьного возраста, играя с щенком или котёнками, подобранными на улице, по-

лучают оцарапывание, ослонение или укус от них.

В случае укусов с подозрением на бешенство или неизвестными животными, жизнь укушенных зависит от срока обращения к врачу. Чем раньше с момента укуса пострадавший обратится к врачу и



начнёт своевременно получать прививки против бешенства, тем больше уверенности в том, что заболевание не наступит.

Человек может заболеть бешенством при попадании слюны больных животных на повреждённую кожу, слизистые оболочки глаз, рта и носа, а также при укусах и оцарапывании собаками, кошками и дикими животными.

При попадании слюны больных животных на повреждённую кожу, слизистые оболочки глаз, рта и носа, а также при укусах и оцарапывании собаками, кошками или дикими животными,

необходимо немедленно обратиться к врачу для получения прививок против бешенства.

**Владельцам домашних животных необходимо соблюдать следующие правила:**

- проводить ежегодную регистрацию и перерегистрацию собак в ветеринарных отделах. В течение 7 дней после приобретения или переезда на новое место жительства необходимо зарегистрировать своих собак в ширкатах и махаллинских комитетах, обратиться в ветеринарные отделы для проведения им прививок против бешенства;
- содержать собак на привязи, выгуливать их в специально отведённых для этого местах, не допуская загрязнения ими мест общественного пользования;
- выводить собак из жилых помещений в общие дворы или на улицы только на коротком поводке и в наморднике;
- предупреждать контакт детей с бродячими кошками и щенками;
- не покупать собак и кошек без наличия у владельцев ветеринарной справки, свидетельствующей о прививке животного против бешенства;
- сдавать больных и с подозрением на бешенство животных в собаколовные дворы.

**Назира КАРШИЕВА,**  
эпидемиолог ООИ  
РесЦГСЭН.



Устоз берган таълим ва тарбия эртанги ёш авлоднинг жамиятдаги ўрнини белгиловчи ёрқин йўлдир.

### Тиббиёт ҳафта ичида: ЭНГ МУҲИМ ЯНГИЛИК

## ЎЗБЕКИСТОНДА Q-ТЎЛҚИНЛИ МИОКАРД ИНФАРКТИНИ ЎТКАЗГАН БЕМОРЛАРДА САЛБИЙ НАТИЖАЛАР ЭҲТИМОЛИНИ ҲИСОБЛОВЧИ КОМПЬЮТЕР ДАСТУРИ ЯРАТИЛДИ

Миокард инфаркти юрак ишемик касаллигининг клиник шаклларида бири ҳисобланади. Бу касаллик ўлимга олиб келиши мумкин.

Бу ибора инфаркт хусусиятларидан бирини ифодалайди, яъни унинг ривожланишига кучли ҳиссий қайғуришлар ва тушкунлик сабаб бўлиши мумкин. Республика ихтисослаштирилган кардиология маркази шифокор-олимлари Q-тўлқинли миокард инфарктини ўтказган беморларда салбий натижаларнинг хатари ҳисобловчи компьютер дастурини яратди.

Бу дастур юрак хуружи, миокард инфарктининг такроран рўй бериши, ўткир Q-тўлқинли миокард инфарктини бошидан кечирган сурункали юрак етишмовчилиги билан оғриган беморларнинг тўсатдан ўлиб қолиш ҳолатларини бартараф қилиш учун мўлжалланган. Бу дастур кардиологияда қўлланилади.

Дастур муаллифлари Р. Курбонов, Г. Муллабоева, Ю. Кеворкова, А. Қиличев ва Н. Сайфитдиновалар ушбу ишланмалари учун DGU 02882-сонли гувоҳнома олишди.

Интернет материаллари асосида  
Намоз ТОЛИПОВ тайёрлади.

### Билиб қўйган яхши

## СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИ ЙЎНАЛИШЛАРИ



**Жисмоний маданият ва спорт** – баркамолликка элтувчи кучдир, саломатликни мустаҳкамлайди, касалликлардан муҳофаза қилади, умрни узайтиради.

**Тиббий маданият** – ўз вақтида тиббий кўриқдан ўтиш касалликларни бошланғич даврида аниқлашга ёрдам беради.

**Соғлом овқатланишга риоя қилиш** – саломатликни мустаҳкамлайди, иммунитетни оширади.

**Кун тартибига амал қилиш** – интизом ва иродани мустаҳкамлайди. Ўқиш ва иш самарадорлигини оширади, руҳий осойишталикка олиб келади.

**Зарарли одатлардан тийилиш** – узоқ умр кўришга, нафас йўллари, ошқозон-ичак, асаб, юрак қон-томир, жинсий йўл орқали, гиёҳвандлик сабабли юқадиган ОИВ/ОИТС касалликларидан фориғ бўлишга олиб келади.

**Атроф-муҳитнинг тозаллиги инсон саломатлигига таъсир қилувчи омилдир** – чиқиндиларни махсус ажратилган идишларга ташлаш керак! Дарахтлар, гуллар ва экинларни етиштириш ҳаво мусоффолигини таъминлайди.

**Рухий саломатликни асраш** – хотиржамлик, атрофдаги ҳодисаларни тўғри баҳолаш билиш имкониятини беради.

**Шахсий гигиена қоидаларига риоя қилиш орқали** ўзингизни касалликлардан ҳимоя қилишингиз мумкин.

Республика саломатлик ва тиббий статистика институти.

### Тиббиёт календари

24 март – Бутунжаҳон сил касаллигига қарши кураш куни

7 апрель – Бутунжаҳон саломатлик куни

12 май – Халқаро ҳамширалар куни

31 май – Бутунжаҳон тамаки чекишга қарши кураш куни

1 июнь – Халқаро болаларни ҳимоя қилиш куни

14 июнь – Бутунжаҳон донорлар куни

26 июнь – Бутунжаҳон гиёҳвандликка қарши кураш куни

Ноябрь ойининг иккинчи яшанбаси –

Ўзбекистон Республикаси тиббиёт ходимлари куни

1 декабрь – Бутунжаҳон ортирилган иммунитет танқислиги синдроми куни

3 декабрь – Халқаро ногиронлар куни

### Хурматли

### муштарийлар!

Агар Сиз обуна бўлган ҳудудда газетанинг кечикиб бориш ҳолатлари кузатилса, таҳририятнинг қуйидаги рақамларига мурожаат қилишингиз мумкин:

(8371) 233-13-22, 233-57-73.

### 101 хизмати

## ЁНҒИНДАН ЭҲТИЁТ БЎЛИНГ

Ёнғин халқ хўжалигига моддий зарар келтириши ва бир неча дақиқа ичида жуда катта микдордаги бойликларни кулга айлантириши мумкин.

Шунингдек, ундан ажралиб чиқадиган тугун, карбонат ангидрид, бошқа зарарли хид ва газлар кўп микдорда атмосферага кўтарилиб, нафас олиш учун зарур бўлган ҳаво таркибини бузади. Бундан ташқари, ёнғиндан кўриладиган зарарнинг энг аянчли томони шундаки, унда кўплаб кишилар жароҳатланиб, ҳатто, ўлим ҳолатлари рўй бериши мумкин. Айни пайтда sanoat корхоналарида ёнғин хавфини камайтириш борасида бир қанча ишлар амалга оширилиб, хавфсиз ишлайдиган электр ускуналари қўлланилмоқда. Шундай экан, ёнғин чиқишининг олдини олиш ҳамда ёнғинни ўчиришда асосий масъулият ҳар биримизнинг зиммамизда эканлигини, шу билан бирга, ёнғин ўчириш техникасидан бохабар

бўлишимиз ҳамда барча талабларни тўлиқ бажаришга тайёр туришимиз керак. Дарҳақиқат, "Ёнғин техникаси ҳақидаги Низом", ёнғин хавфсизлиги қоидалари, йўриқнома ва бошқа ҳужжатлар асосида ўтказилаётган учрашув ва семинарларда шунга эътибор қаратилмоқда.

Республикаимизнинг ҳар бир фуқароси жамоат ва давлат мулкни кўз қорачиғидай сақлаши ва асраб-авайлаши зарур. Шунинг учун sanoat корхоналарида ёнғиннинг олдини олиш ва ёнғин ўчириш тадбирлари кенг жамоатчилик билан бирга цехлардаги ишчиларнинг иштирокида олиб борилади. Sanoat корхоналарида ёнғин муҳофазасини ташкил қилиш ҳамда ёнғин чиқишининг олдини олиш, ёнғин ўчириш техникаси, қуролларини, алоқа, ўчириш воситаларини доимо жанговар ҳолат-



да сақлаш, ёнғин чиққан тақдирда ўчиришга зудлик билан киришиш, халқ мулкни авайлаб-асраш борасида тарғибот-ташвиқот ишларини олиб бориш фойдадан ҳоли эмас.

Республикаимизда аҳоли зич жойлашган жойлар ва халқ хўжалиги объектларининг ёнғин муҳофазасини мустаҳкамлаш учун ёнғинга қарши кураш режа асосида олиб борилади ҳамда бу ўзининг маҳсулини бериши учун барчамиз бирдек қайғурмоғимиз керак.

Елдор ИНОЯТИЛЛАЕВ,  
Миробод тумани ИИБ  
ЎХБ инспектори,  
сержант.

Газета  
муассиси:  
Ўзбекистон  
Республикаси  
Соғлиқни  
сақлаш  
вазирлиги

Бош муҳаррир Асилбек ХУДАЯРОВ  
Нашр учун масъул  
Бош муҳаррир ўринбосари  
Ибодат СОАТОВА

Газета ўзбек ва рус тилларида чоп этилади. Ҳафтанинг жума кунлари чиқади. Мақолалар кўчириб босилганда «O'zbekistonda sog'liqni saqlash – Здравоохранение Узбекистана» газетасидан олинди, деб кўрсатилиши шарт.  
Интернет саҳифаларидан фойдаланилган суратларга «i» шартли белгиси қўйилади.

Манзилимиз: 100060, Тошкент шаҳри,  
Истикбол кўчаси, 30-уй, 2-қават.  
Тел/факс: 233-13-22, тел.: 233-57-73. Газета  
Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот  
агентлигида 2009 йилнинг 11 март куни  
рўйхатга олинган. Гувоҳнома рақами 0015.

Газета материаллари таҳририят  
компьютер марказида  
терилди ва саҳифаланди.

Адади 7168 нусха.  
Буюртма Г-258.

Газета «ШАРҚ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида  
чоп этилди. Корхона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.  
Газета ҳажми 2 босма табоқ. Формати А3. Офсет усулида босилган.

Саҳифаловчи Бахтиёр ҚҶШОҚОВ.

Босмахонага топшириш вақти – 20.00.

